

Salamon Gábor

NYEST ELŐFORDULÁSA A BARADLÁBAN

ÖSSZEFOGLALÁS

Az aggteleki Baradla-barlang újabb barlangjáró állatfajjal gazdagodott. A nyest (*Martes foina*) a barlang aggteleki szakaszának rendszeres látogatójává vált. Erről tanúskodnak a sűrűn elhullatott ürülei és a szemtanúk jelzései. A nyestet valószínűleg az emberi jelenlét vonzotta a barlangba. Megjelenése a Baradlában számos kérdést vet fel, melyeket csak további vizsgálódások után lehet megválaszolni.

A felfedezés körülményei

A Baradla-barlangban végzett vizsgálataim során először 1979. október 27-én tapasztaltam egy ismeretlen állat látogatására utaló jelet. Ekkor a Coleoptera-gyűjtésre szolgáló nyers májat akartam eltávolítani, mely a Denevér-ág felszíni kijáratától mintegy 25—30 m-re volt leásva. A májnak nyoma veszett, valami állat kiásta és elfogyasztotta. A dolognak nem tulajdonítottam nagyobb jelentőséget, csak bosszankodtam, hogy valami kóbor macska a bejáratközeli fénysegény régióban garázdálkodik.

Előbbi feltételezésemet megcáfolta, hogy november 8-án a kijáratától több mint 100 m-re — az egykori kutatóárokban —, teljesen sötét barlangszakaszban, néhány korábban elhelyezett pohárcsapatát kiborítva, helyéről eltávolítva találtam. A kutatóárok mélyén és az egyik talajcsapda helyén pedig egy-egy ürülékhalom (*faeces*) figyeltem meg. Az ürülék nem származhatott macskától, egyrészt, mert a morzsalékos agyag ellenére nem volt betemetve, másrészt nem árasztott jellegzetes szagot (annak ellenére, hogy frissnek látszott). Az pedig, hogy csonthéjas gyümölcsök nagyszámú magját tartalmazta, egyértelműen menyétfélére utalt (*Mustelidae*). (A legtöbb menyétféle köztudottan, szívesen fogyaszt gyümölcsöt.) Az előbb említett és a későbbiekben elhullatott faecesek a következő csonthéjas növények magvait tartalmazták:

- Prunus domestica* — szilva
- Prunus spinosa* — kökény
- Cornus mas* — húsos som
- Crataegus sp.* — galagonya
- Cerasus sp.* — cseresznye vagy meggy

A faeces mérete (átlagos átmérője kb. 8—10 cm) kizárta a kisebb menyétfélék lehetőségét. A nyuszt, mely a közelben szintén előfordul, nem vehető tekintetbe, erdei életmódja és emberkerülése miatt. Hasonló okok miatt nem gondolhatunk a borzra sem. (A Denevér-ág kijáratán való közlekedés a ne-

hézkes mozgású borznak amúgy is túl nagy feladat lenne.) A kör tehát leszűkült a nyestre, ezt a feltevésemet pedig később közvetlenebb bizonyítékok is megerősítették.

1980. október 11-én Kozma Józseffel, a KLTE hallgatójával jártunk a Denevér-ágban. A Nagyteremhez érve a kijárat irányából nyávogásszerű hangot hallottunk, mely néhány másodperc múlva újra felhangzott. A hang olyan hosszú és erős volt, hogy macskától nem származhatott, annál inkább nyesttől, mely gyakran ad ilyesféle hangot. Ezekben a napokban történt, hogy Tarjáni Lajos, a barlang dolgozója a felszínen — a denevér-ági bejárat közelében — marakodó nyesteket figyelt meg. Az általa leírt hangok hasonlóak voltak a barlangban hallottakhoz. 1980 őszén, majd a tél folyamán ismét megszorodtak a nyest barlangi látogatásának nyomai, sőt az ürülei a Kis-Baradlában (az Oszlopok csarnokában) is feltűntek.

A barlangban dolgozó karbantartók, villanyszerelők többször személyesen is találkoztak a nyesttel a főágban is. Szűcs László villanyszerelő például, aki egyébként pontos leírást adott a nyestről — rövid fül, karcsú test, fehér mellény — több ízben látta a Teknősbéka-, ill. a Róka-ág környékén, egyszer pedig a Tigris-terem és az Oszlopok csarnoka közötti átjáróban.

Az összegyűlt és fentebb vázolt adatokat elégségesnek látom arra, hogy a Baradla eddig is tekintélyes faunalistájára újabb fajt vegyünk fel, a nyestet (*Martes foina*) troglófil, illetve pseudotroglobiont (barlangjáró) besorolással.

A nyest baradlai előfordulásának értékelése

1. A barlanglátogatás feltételezhető oka

Irodalmi források szerint a nyest gyakran húzódik meg a kőrakásokban, üregekben, sziklahasadékokban. Valószínűleg a Denevér-ág szűk bejáratán is ezért hatolt be, ahol búvóhelyet, télen is kellemes

klimát talált. Feltételezhető, hogy ember- és kultúra-követő faj lévén, éppen az emberi jelenlét, azaz antropogén okok vonzották a barlang közelébe, majd le a barlangba, ahol az ember nyomait követve mind messzebbre hatolt be a táplálék reményében. Arra vonatkozólag, hogy a nyestnek természetes kíváncsisága szolgáltatna okot a „szpeleológiai érdeklődésre”, csak találgatni lehet, de nem zárható ki. Ez a „kíváncsiság” mindenesetre inkább szólhat az emberi tevékenység nyomainak, mint a sötét barlangüregnek.

2. Hol juthat be a nyest a barlangba?

Elsősorban, és az első alkalmakkor minden bizonytalansággal a Denevér-ág egykori, ma részben befalazott nyílásán keresztül. Ettől mintegy 8–10 m-re ismerünk még egy kijáratot, melyen egy nyest nagyságú állat kényelmesen közlekedhet. A Kis-Baradlába a Kis-Baradla-víznyelőn keresztül juthat be, illetve körben a Fekete- és Tigris-termeken át, ami szintén nem zárható ki. Elképzelhető a főbejáraton, ill. a barlangban folyó munkálatok miatt gyakran nyitva levő csillepálya táráján keresztül való bejutás is. Erre utal a Teknősbéka környéki előfordulása.

3. Mikor fordul elő leggyakrabban?

Ősztől tavaszig mindenképpen gyakori vendég, októberben már nem ritka, legkésőbbi nyomát pedig az idén, 1981. április és május 2. között hagyta a Denevér-ágban. A nyári hónapok valószínűségét igazolják a szilva- és cseresznyemagvak. Mivel alkonyati-éjszakai ragadozóról van szó, valószínűleg inkább nappal tartózkodik a barlangban. Erre utal a számos személyes találkozás időpontja.

4. Tájékozódás, viselkedés

Kétségtelen, hogy a nyest a barlang teljesen és állandóan sötét részein is előfordul, ilyen a Denevér-ág szinte teljes hossza. Itt valószínűleg szaglás útján tájékozódik. A világított szakaszokban, ha égnek a lámpák, természetesen lát is. Mindenesetre figyelemreméltó terepismeretük és tájékozódási képességük.

A faecesek elhelyezésében határozott törvényszerűség fedezhető fel. Közismert a nyest azon szokása, hogy territóriumát ürülékével jelzi (hasonlóképpen a kutya-félék vizeletjelzéséhez), ezért gyakran látható hegyi utakon, nagyobb kövek tetején nyestürülék. A barlangban is elsősorban az ösvények, járdák, lépcsők szélére helyezi „névjegyét”, ill. minden olyan idegen tárgyat megjelöl, amelyet viszonylag frissen juttattunk be a barlangba, pl. rovarcsapdát. Elképzelhető, hogy saját ürülékének, illetve bűzmirigy-váladékának szaga tájékozódási pontul szolgál neki.

5. A nyest jelentősége a barlangi életközösség szempontjából

A nyest ürülékével táplálékbevitelt végez, az ürüléket pár hónapon belül feldolgozzák a Collembolák, a Mesoniscusok, Phoridák és penészgombák, végül

csak a csonthéjas magvak és némi humusszerű anyag marad vissza.

Elképzelhető, hogy néhány alacsonyan függeszkedő denevért viszont a nyest fogyaszt el, mindenesetre 1980/81 telén nem láttam a Denevér-ág kijáratától közelében régebben előforduló, alacsonyan függeszkedő patkósorrú denevéreket. Tekintettel arra, hogy a Baradla ezen részeiben kevés a denevér, valamint, hogy a nyest rosszul mászik és ugrik, az előbbi tevékenységet legalábbis nem tekinthetjük általánosnak. (Meg kellene vizsgálni ilyen szempontból a denevérek által sűrűn lakott Róka-ágot.)

Salamon Gábor
Debrecen
Kossuth u. 36.
4024

MARTEN-OCCURENCE IN THE BARADLA CAVE

The Baradla Cave of Aggtelek has grown more rich by a new cave-visiting species. The marten (*Martes foina*) became a regular visitor in the Aggtelek-section of the cave. This fact is proved by its excrements which can be found several places and even by eye-witnesses. As far as my knowledge goes similar behaviour of martens was never signaled before. The marten was probably attracted in the cave by the presence of humans. Some more questions concerning the number of animals, the frequency of their visits, their usual tracks in the cave, etc. can be answered only after prolonged observation.

ВСТРЕЧАЕМОСТЬ КУНИЦЫ В ПЕЩЕРЕ БАРАДЛА

Пещера Барадла (Аггтелек) обогатилась новым видом животных, постоянным посетителем пещеры на участке, относящемся к Аггтелек, стала куница. Об этом говорят как часто встречаемые здесь испражнения, так и показания свидетелей.

Насколько мне известно, подобное поведение куниц еще нигде описано не было.

Повидимому, куницу в пещеру привлекло присутствие там человека.

То, о скольких таких экземплярах идет речь, с какой частотой встречаются они в пещерах, по каким дорогам перемещаются и еще несколько других вопросов, представляют предмет дальнейших наблюдений.